

МАРИНЕНКО П. І., ПУГАЧ В. П.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ІСПАНСЬКА КРЕДИТНО-БАНКІВСЬКА ТЕРМІНОЛОГІЯ: ТЕРМІНОЛОГІЧНІ СЛОВОСПОЛУЧЕННЯ

Стаття присвячена дослідженню іспанської кредитно-банківської термінології, її функціонуванню в мовній системі іспанського піренейського простору. Шляхом аналізу структури термінів іспанської кредитно-банківської галузі були визначені продуктивні моделі термінологічного словосполучення, що є однією з тенденцій збагачення цієї терміносистеми.

Ключові слова: термін, термінологічні словосполучення, іспанська кредитно-банківська термінологія.

Статья посвящена исследованию испанской кредитно-банковской терминологии, ее функционированию в языковой системе испанского пиренейского пространства. Путем анализа структуры терминов испанской кредитно-банковской отрасли были определены производительные модели терминологического словосочетания, что является одной из тенденций обогащения этой терминосистемы.

Ключевые слова: термин, терминологические словосочетания, испанская кредитно-банковская терминология.

The article deals with the Spanish banking and credit terms, its functioning in the Spanish Iberian space language system. By analyzing the Spanish term structure of credit and banking industry, productive models of terminological phrases which are one of the trends of enrichment of terminology were identified

Key words: term, terminological phrase, Spanish banking credit terminology.

Розвиток банківської системи в багатьох передових та розвинутих країнах приніс за собою запровадження передових банківських технологій. З таким розвитком з'явилась потреба у дослідженні лінгвістичних та функціональних аспектів кредитно-банківської термінології. Отже, метою статті є дослідження іспанської кредитно-банківської термінології, визначення основних тенденцій збагачення шляхом аналізу структури термінів вказаної системи, зокрема дослідження термінологічних словосполучень. **Об'єктом** вивчення обрано саме терміни кредитно-банківської системи в іспанській мові піренейського мовного простору.

Кредитно-банківська термінологія, в тому числі іспаномовна, не виділялась зі складу економічної і не досліджувалась раніше у лінгвістичному і прагматичному аспектах. Відсутність кредитно-банківських словників значно ускладнює здійснення інформаційного пошуку і обробку економічної інформації іспанською мовою. Всі ці умови обґрунтовують **актуальність** дослідження у вітчизняному мовознавстві.

У сучасній лінгвістиці немає однозначного розуміння теоретико-лінгвістичної інтерпретації терміна. Це пояснюється, можливо, тим, що термінологія стала окремим об'єктом лінгвістичного аналізу лише в останні

30–40 років у зв'язку зі значним зростанням ролі науки в житті суспільства. Поширеною є точка зору на термінологію як на чітко окреслену підсистему всередині загальної лексичної системи мови [1:110–112].

Термінології різних наук характеризуються деякими спільними ознаками. Разом з тим кожна галузева термінологія має свої особливі риси. Наступні риси є спільними для кредитно-банківської у порівнянні з іншими термінологіями. По-перше, кредитно-банківська термінологія обов'язково включає певний пласт загальнолітературної мови. По-друге, загальноновживані слова термінологізуються у сфері кредитно-банківської системи за умови існування відповідної наукової дефініції (*circulante, consumo*). Кредитно-банківська термінологія, як і інші термінології, володіє певною системою словотворчих моделей, за допомогою яких утворюються нові терміни задля позначення нових фінансово-економічних понять (*cogestión, cuenta de ahorro, curva de contrato*).

З іншого боку, кредитно-банківська термінологія має одночасно свої особливості, зокрема: підвищену чутливість до економічних змін у суспільстві; зв'язок з фінансовими реформами, нововведеннями; властивість функціонувати в загальнолітературній мові, не втрачаючи своїх основних термінологічних ознак [2:55].

Термінологія будь-якої сфери знань репрезентує систему [3:25]. При цьому, термінологія є замкненою системою в значенні її цілісності і монолітності; її межі повинні бути закритими для проникнення елементів, які суперечать її внутрішній сутності. Однак, терміносистема постійно розвивається і поповнюється за рахунок появи термінів, котрі описують нові поняття і факти кредитно-банківської сфери. Саме друга властивість терміносистеми, тобто її незамкненість, є значущим фактором для подальшої еволюції як в терміносистемі, так і в мові взагалі.

Термінам, як і загальноновживаним словам, властиві усі види лексико-семантичних зв'язків. Проте термін, на відміну від загальноновживаного слова, виконує не лише номінативну функцію. Він як лексична одиниця має свій особливий статус. Репрезентуючи поняття науки, термін використовується як засіб пізнання, фіксації, збереження, акумуляції і трансляції наукових знань, що також простежується в кредитно-банківській іспанській термінології: *costo de la vida, multiplicador*.

Взаємодія загальноновживаної лексики та терміносистем яскраво проявляє себе у термінологізації значення лексичної одиниці. Термін, утворений в результаті термінологізації, є семантично вмотивованою

лексичною одиницею. Термінологічне значення у загальноновживаному слові може виникати на основі метафоричної чи метонімічної спеціалізації загальноновживаної одиниці (*mercado de valores, moneda, mano invisible*). Це значення, що виникло в результаті метафоричного чи метонімічного перенесення, є за своїм характером таким же конкретним, як і вихідне значення. Але, кваліфікуючи термінологічність чи нетермінологічність значення, не можливо визначити ступінь спеціалізації поняття, співвідносного зі значенням знака у кожному випадку його вживання. Показником термінологічності знака, спроможного виконувати термінологічну функцію, є сам факт його вживання у спеціальній літературі, поза якою він втрачає функціональну та семантичну специфіку і перестає бути терміном. Міграція загальноновживаного слова у терміносистему спричиняє семантичне перетворення первинного значення, а асиміляція загальноновживаного слова терміносистемою спричиняє появу семантично вмотивованого знака.

Поряд з процесом міграції загальноновживаного слова у термінологію відбувається і зворотній процес – детермінологізація. Проникнення термінів у лексику загального вжитку спричинене екстралінгвістичними факторами – статусом літературної мови, інтелектуальним рівнем суспільства, суспільно-політичними умовами. Десеманізація терміна, як і будь-якого іншого автосемантичного слова, полягає в тому, що термін виражає не тільки наукове поняття, а ще є пов'язаним з певними уявленнями. Так, спеціаліст, використовуючи терміни своєї предметної галузі у професійному мовленні, співвідносить їх перш за все із достатньо глибокими поняттями про явища, властивості і процеси, котрі належать до сфери його компетенції. Уявлення спеціаліста досить конкретні і за своїм змістом наближені до поняття [2]. Так, прикладом детермінологізації з крудитно-банківської іспанської термінології можна надати наступні слова: *nómina, pagaré*.

У процесі інтелектуалізації загальнолітературної мови частина спеціальних слів проникає в мову більшості мовців. Одночасно відбувається зменшення термінологічної глибини поняття. Так, на фоні економічних перетворень суспільства банківська лексика стає завдяки теле- і газетним матеріалам широковідомою неспеціалістам. У системі загальноновживаної лексики терміни, на зразок *crédito – кредит*, реалізують тенденцію до спрощення семантичного складу.

У термінознавстві висловлюється думка про те, що формування термінології шляхом переосмислення значення загальноживаного слова характерне для раннього етапу розвитку термінології. Деякі дослідники вважають спосіб семантичної деривації малопродуктивним для сучасної термінології, хоча і традиційним [4:56].

Формування термінології шляхом переосмислення значення загальноживаного слова характерне для раннього етапу розвитку термінології.

Різні підходи до розуміння семантичної деривації породжують різне бачення її типів. Так, можна поділити терміни, утворені семантичним способом, на три групи. До першої відносяться загальноживані слова, переосмислені на основі подібності форми і функції (*bienes, dinero*); до другої – терміни, що перейшли з інших терміносистем в результаті різного роду зсувів у їх значеннях (*despegue, estancamiento*); до третьої – терміни, значення яких пояснювались на основі функціональних ознак (*divisas, bancarrota*). Класифікувати семантичну деривацію можна за наступними типами: уточнення значення загальноживаного слова; звуження значення загальноживаного слова; перенесення значення за аналогією понять (технічною, зовнішньою, функціональною); перенесення значення за суміжністю.

Виходячи з того, яку характерну ознаку покладено в основу при перенесенні назви з одного предмету чи явища на інший, можна виділити наступні шляхи термінологізації: номінація за подібністю зовнішніх ознак; номінація за подібністю функцій; номінація за суміжністю понять; номінація за аналогією понять: *efectivo, elasticidad, encaje*.

Термінологізація загальноживаної лексичної одиниці як продуктивний спосіб термінотворення відбувається в межах готового мовного знака. Досвід і пізнання навколишнього світу безмежні, мовні засоби і ресурси – обмежені. Семантичне перевтілення загальноживаного слова, пристосування його до потреб науки зберігає свою важливу роль у термінотворенні сучасних галузевих термінологій. Якщо раніше за допомогою семантичної деривації створювались термінологічні найменування переважно конкретного значення, де перенесення ґрунтувалося на суто зовнішній подібності предметів, явищ, то сьогодні семантичний спосіб все частіше використовується у творенні термінів абстрактного значення.

Лінгвісти, котрі досліджують термін у складі його терміносистеми, приймають слово у такому термінологічному значенні за самостійну одиницю терміносистеми [5:10-12]. Наприклад, слово *beneficio* має як другорядне значення термінологічне значення банківської сфери *прибуток, дохід*. Саме у цьому значенні спеціальні словники містять це слово як термін. Загальновживані слова, які зазвичай є багатозначними, мають у ролі своїх основних значень загальномовні, тоді як термінологічні значення виступають у їхній структурі як другорядні. Наприклад, загальновживане слово *morosidad* може вживатися у своєму другорядному значенні у ролі банківського терміна *прострочення, затримка (платежу)*. Терміни ж вже своїми основними значеннями виражають відповідні спеціальні поняття і, як правило, мають загальномовні значення у ролі значень другорядних. Прикладом може служити термін *depósito*, основне значення якого *депозит, вклад* є термінологічним, тоді як другорядне значення *сховище, відкладення, база* є загальновживаним.

Вищезазначене дає підстави для розуміння терміна як слова, яке у всіх своїх значеннях чи в частині значень, виражає спеціальне поняття науки, техніки, виробництва і т. д. і яке функціонує переважно у спеціальній сфері.

З такого розуміння терміна випливає, що термінологічна лексика як сукупність термінів певної галузі знань, може бути представлена двома групами: власне терміни (типу *mora, cobertura, dotación*), які є вузькоспеціальними одиницями і функціонують переважно у спеціальній сфері; лексичні одиниці, котрі умовно можна назвати загальними термінами, типу *depósito*, які функціонують переважно у спеціальній сфері у ролі термінів і в неспеціальній – переважно як загальновживані слова.

Аксіомним у термінознавстві є твердження про те, що основою семантики терміна є поняття. Дефініція терміна повинна відбивати те, що це особливий тип слова, яке зіставляється з поняттям і вступає у системні відношення з іншими подібними одиницями мови, утворюючи разом з ними особливу систему [4:26].

Загальна класифікація термінів здійснюється переважно на основі їхньої морфологічно-синтаксичної структури. Як правило, при цьому виділяють два основні типи термінів: 1) терміни-слова і 2) терміни-словосполучення [1:116].

У лінгвістичній літературі, окрім назви терміни-словосполучення, існують інші: термінологічні словосполучення, складені терміни, термінологічні конструкції, термінологічні комплекси. Ми

користуватимемось терміном термінологічні словосполучення подальшому нашому дослідженні.

Наші спостереження показують, що за своєю структурою термінологічні словосполучення у кредитно-банківській іспанській термінології можуть складатися з двох і більше компонентів. Залежно від кількості компонентів, що входять до складу термінологічних словосполучень, останні можуть бути дво-, три-, чотири-, п'яти- та шестичленні. Чисельною моделлю термінологічних словосполучень у кредитно-банківській іспанській термінології є модель двочленного термінологічні словосполучення: іменник + прикметник: *capital social* – акціонерний капітал. У двочленних термінологічних словосполученнях визначальний компонент може бути складним іменником чи складним прикметником, а також обидва компоненти можуть бути складними за будовою: *incertidumbre económica* – економічна нестабільність, *título adquisitivo* – купча.

Трикомпонентні термінологічні словосполучення за кількістю посідають друге місце. Вони утворюються за різними моделями, серед яких є: іменник + прикметник + прикметник *balance comercial activo* – активний торговельний баланс; *balance comercial pasivo* – пасивний торговельний баланс; іменник + прикметник + іменник: *capital a largo plazo* – довгостроковий капітал.

Серед багатоконпонентних термінологічних словосполучень виділяються також й чотирикомпонентні терміни, утворені в основному розширенням термінів більш простої структури в складнішу за різними моделями. Малочисельною серед аналізованих багатоконпонентних термінологічних словосполучень є група п'яти- і шестичленних термінологічних словосполучень [2:49], що також є малочисельною для кредитно-банківської іспанської термінології.

Слід зазначити, що із зростанням кількості приєднаних лівих атрибутів, термін стає громіздким і починає проявляти тенденцію перетворення на аббревіатуру [2:49]. Так, наприклад, атрибутивні термінологічні словосполучення *Comisión Nacional del Mercado de Valores (CNMV)* – Національна Комісія фондової біржі; *Confederación Española de Cajas de Ahorros (CECA)* – Іспанська Конфедерація Ощадного Банку; *Banco Internacional de Reconstrucción y Fomento (BIRF)* – Міжнародний Банк Реконструкції та розвитку зустрічаються в кредитно-банківській

літературі як у розгорненому, так і в скороченому (аббревіатурному) варіантах.

Необхідно відзначити, що термінологічне словосполучення як одиниця, котра дає назву певному поняттю, явищу, процесу, якісно відрізняється від речення як одиниці. Структура термінологічного словосполучення переважно позбавлена синтаксичних категорій модальності, інтонації, особи, часу. Разом з тим, той факт, що атрибут може виражати причини чи умови дії, свідчить про те, що термінологічне словосполучення атрибутивного типу є однією із форм вираження казуальних відношень у тексті [6:27].

Таким чином, для іспанської кредитно-банківської термінології характерними способами утворення термінів є: а) семантичний (шляхом метафоричного і метонімічного перенесень, шляхом конкретизації чи звуження значення загальноживаного слова); б) афіксальний; в) без афіксальний (шляхом конверсії); г) основокладання; д) аббревіація; е) утворення термінологічних словосполучень. Проте, з точки зору морфологічної структури іспанська кредитно-банківська термінологія складається з трьох груп: а) група простих термінів (прості кореневі слова); б) група складних термінів (складні слова); в) група складених термінів (словосполучення).

Перспективним в дослідженні залишається низка питань, зокрема семантики терміна у банківсько-кредитній іспанській сфері, продуктивні моделі утворення термінів в цій галузі, а також шляхи розбудови термінологічних систем в плані їх унормування.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Реформатский А. А.* Термин как член лексической системы языка / А. А. Реформаторский // Проблемы структурной лингвистики. – М.: Наука, 1968. – С. 103–125. 2. *Дуда О. І.* Процеси термінологізації в сучасній англійській мові (на матеріалі кредитно-банківської літератури): дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.04 “Германські мови” / О. І. Дуда; Львівськ. пед. ун-т. – Львів, 2001. – 358 с. 3. *Кияк Т. Р.* Лингвистические аспекты терминоведения: [учебн. пособие] / Тараса Романович Кияк. – К.: УМК ВО, 1989. – 104 с. 4. *Квитко І. С.* Термін в науковому документі / І. С. Квитко. – Львів: Вища школа, 1976. – 128 с. 5. *Деборин А. М.* Заметки о происхождении и эволюции научных понятий и терминов / А. М. Деборин // Вопросы языкознания. – 1957. – № 4. – С. 9–12. 6. *Рибачок С.* Засоби когезії англійського економічного тексту / С. Рибачок // Іноземномовний текст за фахом: лінгводидактичні аспекти. – Львів: Світ, 1998. – С. 120–128.

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

7. *El País* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.elpais.com/articulo/primer/plano/lbex/desmarca/PIB/elpepueconeg/20091025elpneglse_4/Tes. Publicado el 25-10-2009, por El País.com 8. *Expansión* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.expansion.com/2009/10/28/empresas/banca/1256715292.html> Publicado el 28-10-2009, por Expansión.com 3. <http://www.eumed.net/coursecon/dic.htm>